

2016. decemberi mérnök évfordulók, emléknapok

1. – Rádiózás napja

Annak emlékére, hogy 1925-ben e napon kezdődött hazánkban a rendszeres rádiós műsorsugárzás az 546 méteres középhullámon. Az adóállomás Budapest néven jelentkezett és Demény Károly államtitkár, a Magyar Királyi Posta vezérigazgatója magyar, francia valamint angol nyelven szólt a hallgatókhoz.

2. – Emberiség második tűzgyújtása

Enrico Fermi, Szilárd Leó és Wigner Jenő irányítása mellett 1942-ben e napon Chicagóban titkos körülmények között, egy stadion lelátója alatti térben megvalósult az „atom-máglya”, az emberiség 2. tűzgyújtása: - a világon először sikerült a mérnök-tudósoknak a szabályozott nukleáris láncreakció beindítása és önfenntartása. Az atom-reaktor szabadalmát E. Fermi és Szilárd L. kapta meg.

6. – 125 éve született Császár Elemér fizikus

Gigén született Császár Elemér (1891-1970) fizikus, egyetemi tanár, akadémikus, a sugárzásokkal kapcsolatos fizikai kísérletek kutatója és szakírója. 1924-ben a budapesti egyetem, 1935-ben a műegyetem magántanára volt. Főként a sugárzások kérdéseivel foglalkozott; e témakörből bel- és külföldi szakfolyóiratokban több tanulmánya jelent meg. A röntgensugárzás energiájának mérésére új készüléket szerkesztett. A Természettudományi Társulatnak huzamos időn át volt a titkára.

6. – 110 éve született Goldmark Péter Károly mérnök

Budapesten született Goldmark Péter Károly (1906-1977) feltaláló, fizikus, mérnök, a „telekommunikáció Edisonja”, a széles körben használt színes televízió megépítője. Nevéhez fűződik (1948.) a hosszan játszó (LP) a „mikrobarázdás” hanglemez is. Az Apollo-program részeként létrehozta azt a távközlési rendszert, amely lehetővé tette a Holdról készített képek Földre történő továbbítását. 1977-ben megkapta az USA elnökétől a tudományos munkáért járó legrangosabb elismerést, a National Medal of Science kitüntetését.

7. – 90 éves 'theory of games', Neumann János játékelmélete

1926-ban e napon a göttingai Matematika Társaságban „A társasjátékok elméletéhez” címmel tartott előadást Neumann János (1903-1957) vegyész-mérnök-matematikus, lerakva ezzel a játékelmélet alapjait. Mára a játékelmélet a gazdasági tevékenységek elemzésének legfőbb eszközévé vált.

8. – 110 éves a budapesti Szent István Bazilika

A budapesti Szent István Bazilika Magyarország egyik kiemelkedő építészeti jelképe. Minden magyar számára különösen nagy jelentőségű, ugyanis 1951 óta itt őrzik az 1038-ban elhunyt Szent István királyunk kézfejét. Felszentelése 1906-ban e napon Árpád-házi Szent Erzsébet ünnepén történt.

8. – 160 éve született Balázs Ernő építészmérnök

Zomboron született Balázs Ernő (1856-1930) építészmérnök, a Főváros Mérnöki Hivatalának építésze. Munkássága első időszakában a történeti stílusokat alkalmazta, később a magyaros építészeti formákat követte. Az ő alkotása - egyebek között - a Budapest II. kerületi Marcibányi téri iskola, valamint a pécsi Postapalota impozáns épülete. Ő tervezte a pesti Kálváriát, új homlokzatot adott a ceglédi református templomnak. Több iskolát épített. 1894–1895-ben tervei szerint épült a pápai református kollégium.

13. – 200 éve született Werner Siemens mérnök

Lenthében (ma Gehrden) született Werner Siemens (1816-1892) német mérnök, feltaláló. Johann Georg Halske (1814-1890) mechanikussal tökéletesítette a távírót, 1856-ban feltalálta a mágneses induktort, 1866-ban – Jedlik Ányostól függetlenül – felfedezte a dinamóelvet, tervei alapján épült az első villamosvasút (1879). 1888-tól Werner von Siemens.

14. – Húség napja

A Magyar Kormány az 1921. évi soproni népszavazás emlékére, a nemzethez és a hazához való hűségéről tanúságot tevő polgárok előtt fejet hajtva december 14-ét a Húség napjává nyilvánította. Az 1921. december 14-16. közötti népszavazás emlékére a “civitas fidelissima”, a “leghűségesebb város” címet Sopron ma is büszkén viseli címerében.

17. – 140 éve született Ágoston Emil építész

Aranyosmaróton született Ágoston (eredetileg Adler) Emil (1876-1921) építész. Keresett bérházépítő volt. Stílusát az északnémet építészet befolyásolta; romantikus részleteket is alkalmazott. Hikisch Artúrral közösen készített terve alapján épül fel 1912-14 között az Astoria szálló. Később építészeti irodát nyitott testvérével, Ágoston Gézával és a Római-fürdő létesítményeit tervezte.

21. – 150 éve kezdte Zsigmondy Vilmos mérnök a margitszigeti artézi kút fúrását

Zsigmondy Vilmos (1821-1888) bányamérnök 1866-ban e napon kezdte el a margitszigeti artézi kút fúrását. A sziget talajának rétegviszonyait e fúrás óta ismerjük egészen 119,51 méterig. Innen tör fel a napi 1,5 millió liter víz, amely ként, kalciumot, magnéziumot, szénsavat tartalmaz.

22. – 40 éves a püspökszilágyi Radioaktív Hulladék Feldolgozó és Tároló

Az RHFT gondoskodik a kutatás, ipar, egészségügy és oktatás területén az ionizáló sugárzás alkalmazása során keletkező radioaktív hulladékok biztonságos tárolásáról és elhelyezéséről. Létesítése az 1970-es években történt. Az Országos Atomenergia Bizottság 1970-ben bízta meg a Fővárosi Tanács VB-t és Fővárosi KÖJÁL-t egy új, a radioaktív hulladékok végleges elhelyezésre – és az 1960-tól működő solymári hulladéktároló kiváltására – alkalmas radioaktív hulladék-feldolgozó és tároló létesítésével. Az RHFT átadására 1976-ban e napon került sor, az első szállítmányt 1977. március 1-jén fogadta.

23. – 50 éve tárgyaltak a magyarországi atomerőműről

1966. december 23-28. között Budapesten folytattak magyar-szovjet tárgyalásokat az atomenergia békés célú felhasználásáról. Megállapodtak abban, hogy Magyarországon 800 megawatt teljesítményű (2 db 400 MW-os) atomerőművet létesítenek.

23. – 125 éve született Bródy Imre feltaláló

Gyulán született Bródy Imre (1891-1944) fizikus, feltaláló és tudós. Göttingenben Max Born mellett dolgozott, 1923-tól Budapesten az Egyesült Izzó kutatólaboratóriumának szakembere volt. Leghíresebb eredménye a kriptonlámpa (1930.) megalkotása volt. 1936-ban a Budapesti Ipari Vásár műszaki szenzációja a kriptonégő volt. A Tungstram kutatóintézete az ő nevét viseli, az Eötvös Loránd Fizikai Társulat 1950-ben Bródy Imre-díjat alapított.

23. – 170 éve született Pauer János mérnök

Andrásfalván született Pauer János (1846-1896) bányamérnök és bányajogász. 1873-tól a selmecbányai akadémia tanára volt, ahol bánya- és vízjogot, valamint váltójogot tanított. Közreműködött a vámtarifa-rendelet kidolgozásában.

24. – Neumann János a 20. század meghatározó embere

A Financial Times 1999. december 24-ei számában megjelent felmérés szerint a 20. század legjelentősebb személyének deklarálták a Budapesten született Neumann János (1903-1957) zseniális matematikust, világhírű mérnök-fizikust, aki a tárolt programvezérlés (TPV) elvének kidolgozója volt. Nevéhez fűződik a játékelmélet megteremtése és számos közgazdasági alapvetés is.

29. – 125 éve született Tomcsányi István mérnök

Alsókálosán született Tomcsányi István (1891-1974) gépészmérnök, a rádióstúdió építkezéseinek egyik tervezője és vezetője. 1924-ben helyezték a Posta Kísérleti Állomásra és ott a hazai rádiózás kihívó feladataival foglalkozott. 1925-ben főmérnöki kinevezést kapott és megbízzák a rádióosztály vezetésével. Elsősorban a stúdió műszaki részével foglalkozott, azt vezette. A rádió-műsorszóró szolgálatunk megindulásától kezdve részt vett annak üzemvezetésében és fejlesztésében is.

31. – 40 éves a budai Várban épült Hilton Szálloda

1976-ban e napon a budai Várban megnyitották a Hilton Szállodát. A luxuskategóriájú, ötcillagos szálloda – Pintér Béla építész és Sedlmayer János műemléki tervező alkotása – szerencsésen ötvözi a régi és új építészeti formákat.

31. – 40 éve adták át a budapesti Észak-Déli Metró első szakaszát

1976. december 31-én, felavatták Budapesten az Észak-Déli (M3, a kék) Metró első szakaszát, a Deák tér és a Nagyvárad tér között. Ugyanekkor bevezették a vonalak szám- és színjelzését. A régi földalatti vasút: M1, sárga. A K-Ny-i: M2, piros.

Felhasznált irodalom:

- Évfordulóink a műszaki és természettudományokban 1994. és 1999. – MTESZ Tudomány- és Technikatörténeti Bizottsága
- História – Tudósnapár - Természettudósokhoz kapcsolódó évfordulók - <http://tudosnapar.kfki.hu/historia/>
- Mérnökök évfordulói 2016-ban – Magyar Mérnöki Kamara (www.mmk.hu) Történeti Bizottsága
- Magyar tudóslexikon A-tól Zs-ig – 1997. – BETTER – MTESZ – OMIKK
- Magyar Életrajzi Lexikon – 1967. – Akadémiai Kiadó
- Egyéb életrajzi források

Készítette: Sipos László